

Podyplomowe Studium Surdopedagogiki „Komunikacja językowa z niesłyszącymi i słabosłyszącymi” w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim

5 XI 1999 r. odbyła się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim inauguracja Podyplomowego Studium Surdopedagogiki „Komunikacja językowa z niesłyszącymi i słabosłyszącymi”. Uroczysty charakter inauguracji, z udziałem rektora – ks. prof. dr. hab. Andrzeja Szostka, dziekana Wydziału Nauk Społecznych – prof. dr. hab. Zbigniewa Zalewskiego i prodziekana tego Wydziału – ks. prof. dr. hab. Józefa Wilka, dobitnie świadczy, że władze uczelni przywiązują dużą wagę do tej nowej w KUL formy kształcenia i do nowego obszaru działalności badawczej.

Inaugurację rozpoczęła Msza św., koncelebrowana pod przewodnictwem Księdza Rektora. Następnie uczestnicy udali się do Auli im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego. W przemówieniu inauguracyjnym ks. rektor Andrzej Szostek przedstawił zadania Studium jako ważną część zadań uczelni katolickiej. Indeksy wręczono 46 osobom rozpoczynającym naukę. Słuchacze Studium pochodzą z całej Polski. Pracują lub przygotowują się do pracy zarówno w szkołach specjalnych, jak i integracyjnych.

Na program inauguracji złożyły się dwa wykłady: 1) *Biblia wobec niesłyszących (Jezus wobec cierpienia głuchoniemych)*, wygłoszony przez ks. dr. hab. Henryka Witczyka; 2) *Rodzina jako środowisko wychowujące i jej szczególna rola wobec dziecka z uszkodzeniem słuchu*, wygłoszony przez ks. prof. dr. hab. Józefa Wilka.

We Mszy św. i w inauguracji uczestniczyli liczni niesłyszący ze środowiska lubelskiego – przedstawiciele Lubelskiego Oddziału Polskiego Związku Głuchych, niesłyszący studenci KUL i młodzież licealna. Rzeczywiste uczestnictwo zapewniały im trzy formy udostępnienia wypowiedzi: 1) przez osobę mówiącą z fonogestami, 2) przez tłumacza eksplikującego treści w klasycznym języku migowym oraz 3) przez tłumacza posługującego się systemem językowo-migowym.

Zajęcia dydaktyczne studium rozpoczął wykład prof. dr hab. Kazimierzy Krakowiak pt. *Przygotowanie nauczycieli i wychowawców do pracy z dziećmi niesłyszącymi i słabosłyszącymi – potrzeby i rzeczywistość.*

*

Organizacja Studium jest odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczne. W ciągu ostatnich dziesięciu lat w Polsce uczestniczymy w przyspieszonych przemianach w dziedzinie opieki medycznej nad małymi dziećmi dotkniętymi uszkodzeniami narządu słuchu. Przede wszystkim jesteśmy świadkami poprawy diagnozy audiologicznej i zaopatrzenia protetycznego, które otwierają nowe perspektywy dla postępowania terapeutycznego i rehabilitacyjnego. Przemiany te nie wywołują jednak równie szybkiej poprawy w dziedzinie rehabilitacji słuchu, rozwijania mowy i kształcenia języka oraz edukacji szkolnej tej grupy dzieci i młodzieży. Brakuje specjalistów, którzy mogliby pomagać rodzinom wychowującym dzieci z uszkodzonym słuchem, a następnie towarzyszyć uczniom szkół podstawowych i średnich oraz studentom szkół wyższych, wspierając ich wszechstronny rozwój językowy, poznawczy, emocjonalny, społeczny i duchowy. Brakuje zwłaszcza specjalistów, którzy potrafią skutecznie porozumiewać się z osobami niesłyszącymi, znają środki i techniki ułatwiające komunikowanie się, umieją przezwyciężać barierę komunikacyjną między niesłyszącymi a słyszącymi, tworzyć środowiska społeczne sprzyjające rozwojowi języka poszczególnych osób.

Podstawowym celem Studium jest przygotowanie specjalistów do skutecznego komunikowania się językowego z niesłyszącymi i słabosłyszącymi. Umiejętność porozumiewania się językowego jest bowiem nieodzownym warunkiem prowadzenia wszelkich działań edukacyjnych i wspomagających rozwój człowieka.

Słuchaczami Studium mogą być nauczyciele wszystkich przedmiotów ze wszystkich typów szkół specjalnych dla dzieci z uszkodzonym słuchem, wychowawcy zatrudnieni w internatach, nauczyciele przedszkoli, logopedzi, katecheci, nauczyciele ze szkół i klas integracyjnych, psychologowie, kandydaci na duszpasterzy niesłyszących, nauczyciele akademicy pracujący ze studentami niesłyszącymi i słabosłyszącymi. Warunkiem uczestnictwa w studium jest ukończenie studiów wyższych. W wyjątkowych przypadkach uczestnikami mogą być studenci czwartego i piątego roku studiów.

Studium trwa dwa lata (cztery semestry), obejmuje 400 godzin dydaktycznych, w tym 55 godzin wykładów, 70 godzin ćwiczeń audytoryjnych, 250 godzin ćwiczeń laboratoryjnych i warsztatowych oraz 25 godzin seminarium). Wszyscy uczestnicy Studium odbywają obowiązkową indywidualną praktykę w komunikowaniu się z osobami niesłyszącymi i słabosłyszącymi w języku polskim uzupełnianym fonogestami (5 godz.) i w języku migowym (5 godz.). Uczestnicy Studium, którzy nie są nauczycielami, są zobowiązani do odbycia 60 godzin praktyki nauczycielskiej (koszty praktyk ponoszą uczestnicy).

Szczegółowe cele Studium są następujące:

- Rozszerzenie i uzupełnienie wiedzy z zakresu etyki i antropologii chrześcijańskiej.
- Nabycie podstawowych wiadomości z zakresu audiofonologii.
- Nabycie wiadomości z zakresu psychologii rozwojowej i klinicznej oraz psychologii rehabilitacji.
- Nabycie wiadomości z zakresu językoznawstwa stosowanego oraz sposobów wspomagania rozwoju języka jednostki i metodyki kształcenia języka osób z uszkodzonym słuchem.
- Opanowanie umiejętności mówienia w sposób dostępny i zrozumiały dla dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem.
- Poznanie zasad doboru metod kształcenia języka do możliwości słuchowych i poznawczych poszczególnych osób.

- Opanowanie umiejętności tworzenia indywidualnych programów wychowania słuchowo-językowego dla dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem.
- Opanowanie umiejętności mówienia z fonogestami oraz stosowania fonogestów w kształceniu języka i komunikowaniu się z dziećmi z uszkodzonym słuchem.
- Opanowanie umiejętności stosowania alfabetu palcowego.
- Opanowanie podstaw polskiego języka migowego (naturalnego) i nabycie umiejętności używania go w rozmowach z osobami niesłyszącymi.
- Poznanie systemu językowo-migowego.
- Zapoznanie się ze specyficznymi problemami metodyk nauczania niesłyszących poszczególnych przedmiotów szkolnych.
- Poznanie zasad wychowania i kształcenia dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem w integracji (różne typy integracji i sposoby rozwiązań organizacyjnych wychowania i kształcenia).
- Poznanie zasad wychowania i kształcenia dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem w warunkach ośrodka szkolno-wychowawczego (wychowanie w internacie).
- Wymiana doświadczeń.

Program zajęć obejmuje następujące przedmioty:

I. Blok przedmiotów kształcenia ogólnego:

1. Wybrane zagadnienia z antropologii i etyki chrześcijańskiej (5 godz. wykładów, 15 godz. ćwiczeń laboratoryjnych).
2. Biblia wobec osób niesłyszących (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych).

II. Blok psychologiczno-pedagogiczny:

1. Rodzina jako środowisko wychowujące (5 godz. wykładów).
2. Historia wychowania osób niesłyszących i niedosłyszących (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych).
3. Audiofonologia (10 godz. wykładów, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
4. Psychologiczne podstawy wychowania i kształcenia osób z uszkodzonym słuchem (wybrane zagadnienia z psychologii rozwojowej, psychologii klinicznej i psychologii rehabilitacji) – 10 godz. wykładów, 10 godz. ćwiczeń laboratoryjnych.
5. Pedagogika specjalna, surdopedagogika (10 godz. wykładów, 15 godz. ćwiczeń laboratoryjnych i warsztatowych).

III. Blok językoznawczy:

1. Lingwistyczne podstawy kształcenia języka osób niesłyszących (10 godz. wykładów, 10 godz. ćwiczeń laboratoryjnych).
2. Tworzenie indywidualnych programów formowania języka u dzieci z uszkodzonym słuchem (10 godz. seminarium).
3. Surdologopedia (kształtowanie i korekcja wymowy – 5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
4. Fonogesty jako narzędzie formowania języka dzieci z uszkodzonym słuchem (15 godz. ćwiczeń warsztatowych). U w a g a: Wszyscy uczestnicy Studium odbywają obowiązkową indywidualną praktykę w komunikowaniu się z osobami niesłyszącymi i słabosłyszącymi w języku polskim uzupełnianym fonogestami (5 godz.).
5. Polski język migowy (50 godz. ćwiczeń warsztatowych). U w a g a 1: Zajęcia prowadzi osoba znająca biegle język migowy, dla których język ten jest językiem macierzystym (słyszący potomkowie głuchych i głusi). Słuchacze powinni osiągnąć umiejętność prowadzenia swobodnej rozmowy z osobami niesłyszącymi na tematy życia codziennego. U w a g a 2: Wszyscy uczestnicy Studium odbywają obowiązkową indywidualną praktykę w komunikowaniu się z osobami niesłyszącymi w języku migowym (5 godz.).

6. Daktylografia i system językowo-migowy (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).

IV. Blok praktyczno-metodyczny:

1. Elementy treningu interpersonalnego (15 godz. ćwiczeń warsztatowych).
2. Pomoc psychologiczna dla rodzin wychowujących dzieci z uszkodzonym słuchem (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
3. Ewangelizacja i katechizacja osób niesłyszących (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
4. Problemy edukacji dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem w systemie integracyjnym (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych).
5. Wychowanie dzieci i młodzieży w internacie (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
6. Wychowanie przez sztukę i twórczość artystyczną (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
7. Specyficzne problemy wychowania przedszkolnego i nauczania wczesnoszkolnego (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
8. Specyficzne problemy nauczania przedmiotów humanistycznych (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
9. Specyficzne problemy metodyki nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
10. Specyficzne problemy wychowania fizycznego i prozdrowotnego (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
11. Specyficzne problemy metodyki nauczania języków obcych (np. Języka angielskiego) (5 godz. ćwiczeń audytoryjnych, 10 godz. ćwiczeń warsztatowych).
12. Przepisy prawne dotyczące osób niepełnosprawnych (5 godz. wykładów).
13. Seminarium dyplomowe (15 godz. seminarium).

W wyniku realizacji treści programowych studiów uczestnicy osiągną umiejętność sprawnego porozumiewania się językowego z osobami z uszkodzonym słuchem przy użyciu odpowiednio dobranych i dostępnych środków (wyraźnej mowy, mowy uzupełnianej fonogestami, alfabetu palcowego i języka migowego). Słuchacze uzyskają również kwalifikacje zawodowe w zakresie surdopedagogiki – rehabilitacji niesłyszących (głuchych) i niedosłyszących (słabosłyszących).

Autorką programu Studium i jego kierownikiem jest autorka niniejszego sprawozdania.

Kazimiera Krakowiak
Katolicki Uniwersytet Lubelski